

«Ο ΠΑΝΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ» ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΦΑ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, 1808 -1810

Τὸ ἔργο τοῦ Κάλφα Κομνηνοῦ 1808 – 1810

Ἡ παρούσα μελέτη παρουσιάζει γιὰ πρώτη φορὰ ὁλοκληρωμένο τὸ ἔργο τοῦ ἀρχιτέκτονα Κάλφα Κομνηνοῦ ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸν Ἱ.Ν. τῆς Ἀναστάσεως Ἱεροσολύμων, **μετὰ τὴν καταστροφικὴ πυρκαγιά του, τὸ 1808**. Τὸ πόσο ἐπιτακτικὴ ἔχει γίνει ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἔρευνα τοῦ Ἱ.Ν. τῆς Ἀναστάσεως ἀντικατοπτρίζεται στὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ναός, μὲ τὸ πολυσύνθετο ἰδιοκτησιακὸ καθεστῶς του, ἀποτελεῖ μέρος ὅχι μόνο τῆς παγκοσμίου θρησκευτικῆς καὶ πολιτιστικῆς κληρονομιάς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως.

Ἡ προτεινόμενη ἐργασία ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ μελετήσῃ τὸ συνολικὸ ἀρχιτεκτονικὸ καὶ διακοσμητικὸ ἔργο τοῦ Ἑλλήνα ἀρχιτέκτονα Κομνηνοῦ στὸν Πανίερο Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, νὰ παρουσιάσῃ ὅσα τμήματα σώζονται ἀνέπαφα σήμερα καὶ νὰ ἀναπαραστήσῃ γραφικὰ αὐτὰ ποὺ ἔχουν διαφοροποιηθεῖ, ὥστε νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ ἀρχικὴ συνολικὴ μορφή του.

Ἐπιπλέον, ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ περιγράψῃ τὸ ἱστορικὸ πλαίσιο τῆς οἰκοδομικῆς αὐτῆς ἐπεμβάσεως, τὶς συνθήκες καὶ τὶς μεθόδους κατασκευῆς, καθὼς καὶ τὰ ὑλικά ποὺ χρησιμοποιήθηκαν. Τέλος, ἐπιχειρεῖται ἡ ἀξιολόγησις τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ διακοσμητικῆς ἀξίας τοῦ ἐκτελεσθέντος, κάτω ἀπὸ ἰδιαιτέρως δύσκολες συνθήκες, ἔργου, καθὼς ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ συμβολὴ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος στὸ μνημεῖο, ἀποτελεῖ ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα σημεῖο θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς διενέξεως, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ μία ὁλοκληρωμένη ἀρχιτεκτονικὴ τεκμηρίωσι καὶ παρουσίασι τοῦ ἔργου καὶ μιὰ γενικότερα ἀποτίμησί του. Ἡ ἔλλειψις αὐτῆ γίνεται σήμερα ἐντονότερα λόγω τῆς συνεχοῦς προσπάθειας μειώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Κομνηνοῦ. Ἕνας ἀπὸ τοὺς σκοποὺς τοῦ ἔργου αὐτοῦ εἶναι νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἓνα ἐπιπλέον βοήθημα στὸ Ἑλληνορθόδοξο Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων στὶς διαπραγματεύσεις του μὲ τὶς ἄλλες θρησκευτικὰς Κοινότητες, προκειμένου νὰ διατηρηθῇ ἡ ἑλληνορθόδοξος κληρονομία στὰ Πανάγια Προσκυνήματα.

Ὁ Κομνηνὸς στὴν προσπάθειά του αὐτὴ νὰ ἀναστηλώσῃ τὸ Ἱερὸ συγκρότημα τοῦ Παναγίου Τάφου, θὰ κατορθώσῃ νὰ δημιουργήσῃ ἓνα νέο μορφολογικὸ σύνολο σύμφωνα μὲ τὶς αἰσθητικὰς ἀντιλήψεις τῆς ἐποχῆς του καὶ τὶς ἰσχύουσες τότε νομοθεσίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἡ χρῆσις οἰκοδομικῶν ὑλικῶν συναφῶν μὲ αὐτὰ ποὺ χρησιμοποιήθηκαν στὶς προηγούμενες οἰκοδομικὰς φάσεις, ἡ ἀντιστρεψιμότητα τῶν στερεωτικῶν καὶ διακοσμητικῶν ἐπεμβάσεων, καθὼς καὶ ἡ ἐπίλυσις σοβαρῶν μορφολογικῶν προβλημάτων εὐρίσκονται σὲ πλήρη συμφωνία μὲ τὴ διεθνὴ νομοθεσίαν προστασίας καὶ συντηρήσεως τῶν μνημείων.

Ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ συμβολὴ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἀπετέλεσε ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα «σημεῖον ἀντιλεγόμενον», ἐπειδὴ ἡ ἔλλειψις ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἱστορικῆς τεκμηρίωσεως τοῦ ἔργου τοῦ Κομνηνοῦ, καθιστοῦσε ἀδύνατη τὴν ἀποτίμησί του καὶ, κατ' ἐπέκτασι, τὴν ἀντιμετώπισι τῶν κατευθυνομένων προσπαθειῶν γιὰ τὴ μείωσι τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου τοῦ Κομνηνοῦ.

Οἱ συνεχεῖς οἰκοδομικὲς καὶ στερεωτικὲς ἐργασίαι τῶν προηγουμένων 10ετιῶν ἔχουν καταστρέψει τὸ μεγαλύτερο μέρος ἀπὸ τὸ ἔργο αὐτό, ποὺ σήμερα διασώζεται σὲ ὀρισμένα μόνο τμήματα τοῦ ναοῦ, ἐνῶ μεταξὺ αὐτῶν, τὴν μεγαλύτερη σπουδαιότητα κατέχουν τὸ Ἱερὸ Κουβούκλιο, τὸ Τρικάμαρο, τὸ εἰκονοστάσιο (ἀντίγραφο τῆς φάσεως τοῦ 19^{ου}) καὶ ἡ ἀνατολικὴ ἀψίδα τοῦ Ἱεροῦ. Ἡ μορφή, ἡ διάταξι καὶ ἡ θέσι τῶν ἔργων αὐτῶν ἀποτελοῦν τὸν βασικὸ διακοσμητικὸ ἄξονα, τὴν «ραχοκοκαλιὰ» τῆς Κομνήνειας αὐτῆς οἰκοδομικῆς φάσεως ποὺ διατηρεῖται ἀκόμα ἀνέπαφη στὸν Ἱ.Ν. τῆς Ἀναστάσεως.

Ἡ ἐπέμβασι αὐτὴ ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν τελευταία οἰκοδομικὴ φάσι τῆς ἱστορίας τοῦ μνημείου, ἔχει νὰ παρουσιάσῃ σημαντικὰ στοιχεῖα πλαστικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς διακοσμήσεως, ἐνῶ ταυτόχρονα σέβεται τὴν προϋπάρχουσα κατάστασι, προβαίνοντας σὲ πιστὴ ἀνακατασκευὴ πολλῶν ἀπὸ τὰ πυρπολημένα μέρη.

Dr. Μητρόπουλος Θεοδόσιος.

Διευθυντὴς τοῦ Τεχνικοῦ Γραφείου τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων

ngg_shortcode_0_placeholder